

ЗАГАЛЬНОНАУКОВИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП ВІДПОВІДНОСТІ ТА НАУКА ПОДАТКОВОГО ПРАВА

У статті розкривається поняття та природа загальнонаукового методологічного принципу відповідності. Продемонстровано дію принципу відповідності в науці податкового права на прикладі основних податково-правових доктрин – етатистської, людино центристської та егалітарної. Обґрунтовано висновок, що до усіх наукових податково-правових доктрин застосовний загальнонауковий методологічний принцип відповідності.

Ключові слова: загальнонауковий методологічний принцип відповідності; етатистська доктрина оподаткування; людиноцентристська доктрина оподаткування; егалітарна доктрина оподаткування.

Постановка проблеми. Одним з яскравих феноменів сучасного періоду розвитку пострадянської юриспруденції став надзвичайно динамічний, вибухоподібний злет науки фінансового права та науки податкового права як її невід'ємної частини особливо. Внаслідок цього утворилась велика кількість різноманітних досліджень позитивного податкового права, податково-правової дійсності в цілому, що невідкладно потребує своєрідної інвентаризації, систематизації цих наукових розробок, а ще гостріша потреба у неупередженому погляді на їхній методологічний інструментарій і теоретичний потенціал, практичну значимість. Інакше кажучи, стала очевидною необхідність у ретельному науковознавчому аналізі пострадянської науки податкового права, її генетичних джерел, тенденцій і перспектив розвитку. Це зумовлено рядом обставин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Ступінь наукової розробки проблеми. Чимало вчених юристів-фінансистів ратує за розрив генетичних зв'язків з радянською наукою фінансового, у тому числі податкового, права, вимагає **перегляду радянської теорії права** (вони забувають, що минулого вже немає й тому переробити його не можна, як і не можна змінити майбутнє, тому що воно ще не наступило). Зокрема, М.Ф. Івлієва підкреслює, що першим у сучасній науці фінансового права "заявив про необхідність **перегляду** (виділено мною - Г.Р.) радянської доктрини права" [2, с.152] С.Г. Пепеляєв. Далі М.Ф. Івлієва уточнює своє твердження: "Обравши **природне право** (виділено мною - Г.Р.) як методологічну категорію, - пише вона, - С.Г.Пепеляєв розробив визначення податку, яке істотно відрізняється як від раніше сформульованих у науці фінансового права визначень, так і від закріпленого в **позитивному праві**" [2, с.153] (виділено мною. - Г.Р.).

"Проголошуючи верховенство закону й відмовляючись від технократично-бюрократич-

ного трактування права як засобу державного керування, - писав у своєму кваліфікаційному дослідженні С.Г.Пепеляєв, - ми тим самим змушені звернутися до дослідження об'єктивної правової природи регульованих відносин, а **це**, у свою чергу, **вимагає перегляду устояної точки зору**, що зводить право до державного встановлення - закону, тобто, **вимагає перегляду так званої "нормативної" концепції права**" [9, с.4] (виділено мною. - Г.Р.). Прихильників **перегляду радянських податково-правових, фінансово-правових і взагалі правових доктрин** минулого у сучасній науці фінансового права чимало, причому серед них виявилися й маститі вчені.

Досить поширена в науці фінансового, у тому числі податкового, права й інша, протилежна крайність - прагнення використовувати в якості основних і навіть єдиних аргументів при аналізі пострадянської податково-правової дійсності, що раніше не існувала навіть у формі тенденцій, положень, узагальнень, оцінок і висновків із праць класиків науки фінансового права минулого або загальноновизнаних корифеїв науки фінансового права - наших сучасників, які безпосередньо тими або іншими науковими проблемами особисто не займалися. Очевидно, основна заслуга корифеїв науки фінансового права минулого й сьогоднішніх її загальноновизнаних лідерів полягає в іншому, - вони показують нам зразки наукової постановки й вирішення найгостріших проблем фінансово-правової дійсності їхнього часу, але в них не має й не могло бути готових відповідей на усі питання сучасної фінансово-правової практики.

Виклад основного матеріалу. Наша точка зору з даного питання полягає в тому, що **кожна об'єктивна реальність**, яка якісно, тобто принципово, відрізняється від попередньої, **повинна одержати в науці своє адекватне відбиття**, тому що за допомогою наукових доктрин, концепцій, категоріально-понятійного апарату, виробле-

них попередньою наукою як відбиттям якісно іншої реальності, нову реальність пояснити не можна. Як неприпустимо переглядати, піддавати ревізії віджилі своє наукові доктрини лише на підставі їхньої невідповідності новій об'єктивній реальності - у тім і іншому випадках губиться наступність у розвитку науки, безпідставно спотворюється зміст наукових теорій.

За всіма вищевикладеними нами окремими прикладами з науки податкового права, якщо до них придивитися більш пильно, досить чітко проглядаються по-справжньому глибокі, у прямому розумінні цього слова фундаментальні філософські, теоретичні й методологічні проблеми науки фінансового права - **як повинні співвідноситися між собою її "старі", точніше кажучи, класичні, і нові доктрини, чи можлива й чи припустима їхня взаємодоповнюваність, або нова наукова доктрина завжди начисто відкидає попередню наукову доктрину?**

Залишаючись винаятково в теоретико-методологічному полі науки фінансового права, наврояд чи можливо сформулювати належні відповіді на ці й споріднені їм питання. Цей випадок, на нашу думку, вимагає звернення до загальнонаукового досвіду інших наук і навіть застосування філософських підходів до його аналізу. Інакше кажучи, тут, ймовірно всього, доречне застосування до пізнання сукупності проблем, що склалися у науці податкового права, загальнонаукового методологічного **принципу відповідності**.

В "Новій філософській енциклопедії" **принцип відповідності** пояснюється, як "методологічний принцип, що характеризує зв'язок наукових теорій у їхньому історичному розвитку" [7, с.597]. Дію цього принципу було замічено окремими вченими ще в XVII - XVIII століттях у різних галузях знань. У XIX столітті його потенціал було застосовано при побудові неевклідових геометрій. У першій половині XX століття Н. Бор на підставі принципу відповідності розкрив іманентні глибокі зв'язки між квантовою фізикою й класичними теоріями фізики. Нарешті, на рубежі XX-XXI століть принцип відповідності почали успішно застосовувати при класифікації різних теорій і суспільні, історичні та гуманітарні науки.

Загальнонауковий методологічний потенціал принципу відповідності полягає в тім, що він допомагає побачити часом досить приховані зв'язки там, де, на перший погляд, має місце радикальний розрив між новою й попередньою теоріями тієї або іншої науки. Зокрема, відомий російський учений, філософ і методолог науки М.Ф. Овчинников зауважує: "Зміну констант до-

водиться прийняти як умову переходу від однієї теоретичної системи до іншої. І немає ніяких підстав дивуватися гаданому протиріччю у твердженні, що константи - незмінні величини - можуть і повинні за певних умов виявитися величинами, що змінюються. Така зміна констант неминуче супроводжує дію **принципу відповідності**" [8, с.167].

І.Ф. Кузнецов, радянський учений, філософ і методолог науки, у середині XX століття здійснив досить успішну, на нашу думку, спробу філософського осмислення принципу відповідності. Внаслідок цього він представив його як закономірність розвитку класичного наукового знання. **"Теорії, справедливість яких експериментально встановлена для тієї або іншої сфери... явищ, з появою нових, більш загальних теорій не усуваються, як щось помилкове, а зберігають своє значення як певна форма й окремий випадок нових теорій** (виділено мною - Г.Р.). - резюмував І.Ф. Кузнецов, - Висновки нових теорій у тій області, де була справедлива стара, "класична" теорія, переходять у висновки класичної теорії; математичний апарат нової теорії, що містить певний характеристичний параметр, значення якого різні в старій і новій сфері явищ, при належному значенні характеристичного параметра переходять у математичний апарат старої теорії" [5, с.56].

Позначаючи невичерпний методологічний потенціал принципу відповідності в наукознавстві, його здатність вишиковувати різні теорії в логічні ряди, водночас було б, кажучи словами І. Лакатоса, "найтяжчим злочином інтелекту" [6, с.283] не згадати про те, що в різний час різними науковими співтовариствами й окремими вченими цей принцип піддавався запеклій критиці.

Так, на початку 50-х років минулого століття більшістю радянських філософів і вчених він був кваліфікований як "буржуазний принцип" і внаслідок цього визнаний "непридатним для практичного застосування". У ті часи в СРСР панівним було уявлення, що тільки той учений може вважатися найбільш творчо талановитим, котрий зуміє зруйнувати все те, що було створено до нього. Не вмерли, на жаль, подібні підходи в науці і нині. Тоді ж, в 50-і роки минулого століття, такий примітивізм у поглядах на розвиток науки підтримувався пануючою ідеологією, для якої було характерне орієнтування на руйнування всього старого, раніше створеного, "а потім ..." А потім передбачалося самовпевнене будівництво на руїнах колишніх цивілізацій, їхніх наукових досягнень нових світів. Стосовно до істо-

ричного процесу росту наукового знання руйнування раніше створеного безплідне та потворне, не конструктивне.

П. Фейерабанд [10, с.499] і І.Лакатос [6, с.377-381] критикували Н.Бора, який сформулював принцип відповідності в його нинішньому класичному вигляді, з іншого боку - за спрощене, на їхню думку, схематичне розкриття цим принципом зв'язків між класичними й новими науковими теоріями. У дійсності зв'язки між ними складніші й багатогранніші, багатші, вважали П. Фейерабанд і І. Лакатос. Що тут можна сказати - на те він і принцип, щоб схоплювати й відбивати тільки субстанціональні властивості. У цілому ж критика П. Фейерабандом і І. Лакатосом принципу відповідності у його розумінні Н. Бором завершилася визнанням з боку зазначених вчених того факту, що при виникненні гострих проблемних ситуацій у розвитку наукової думки за допомогою цього принципу відкривається цілий спектр можливостей теоретичного руху вперед. У таких ситуаціях принцип відповідності відіграє роль своєрідного критерію відбору, що обмежує поле розумових можливостей і вказує загальний хід майбутніх наукових форм споруджуваної теорії. Причому повнота дії принципу відповідності може бути виявлена тільки у зв'язку з аналізом системи методологічних принципів, які в їхній взаємодії впливають на прогрес наукової думки.

Перед тим як продемонструвати дію принципу відповідності в науці податкового права, відзначимо, що вона так само, як, наприклад, фізика в ході своєї еволюції за допомогою різних наукових теорій пояснювала неоднакові прояви фізичної матерії, на різних етапах свого розвитку неоднаково пояснювала юридичні начала оподаткування. В історії науки податкового права можна виділити, як мінімум, три податково-правові доктрини, що якісно відрізняються між собою за змістом - етатистську, персонорентристську та егалітарну. Кожна із цих доктрин по своєму пояснює юридичні начала оподаткування. Але при цьому необхідно підкреслити, що кожна із цих теорій виникла й сформувалася на пізнанні й поясненні не однієї й тієї ж податково-правової реальності.

Етатистська дійсність податкового права набула класичних рис, остаточно склалася в останній третині XIX століття, коли завершився період вільного, нерегульованого державою ринку, а в економічному житті суспільства узяли гору національні й транснаціональні кампанії, різко підсилилася й загострилася поляризація різних соціальних верств у суспільстві. У силу

цього стала злободенною потреба в так званій «сильній державі». Саме в цей період завершилася трансформація **держави з універсального інструмента** економічної й соціальної політики пануючих суспільних сил у повноправного, а потім і в **центрального суб'єкта цієї політики**. Швидко викристалізувалися й стали пануючими в цей період у держави власні потреби й у податково-правовій сфері.

Юридичною сутністю етатистської доктрини оподаткування є: повний відрив публічних інтересів від приватних і вульгарне протиставлення інтересів публічних приватним інтересам; встановлення юридичної нерівності платника податків і держави як одержувача податків і власника всіх податкових надходжень у скарбницю; проголошення пріоритетними в податкових правовідносинах інтересів держави й фактичне встановлення на цій підставі повного панування податкових інтересів держави й таке ж повне ігнорування природних прав і законних інтересів платників податків; побудова всієї системи податкових правовідносин у суспільстві за **владним критерієм**. В Україні, Російській Федерації, інших пострадянських країнах ця юридична сутність етатизму в оподаткуванні в цей час посилюється нерозвиненістю ринкових механізмів і відносин приватної власності, що сприяє поглибленню громадянського суспільства державою.

Закономірними наслідками реалізації етатистської доктрини оподаткування стали: відчуження тоталітарною державою створюваних благ від їхніх творців, фактичне і юридичне оволодіння цими благами державною бюрократією; зниження, внаслідок цього, а згодом повна втрата мотивації не тільки до розширення суспільного відтворення, але й до суспільно корисної праці взагалі, уповільнення й по суті повне вгасання темпів росту суспільних благ, омертвіння капіталу, втеча праці й капіталу за рубіж, у податково-привабливі регіони, узагальнюючим інтегральним наслідком чого стає різке погіршення соціально-економічних умов життя суспільства, його пауперизація. Історично етатистська доктрина оподаткування себе вичерпала. Це стало очевидним ще на початку XX століття. Але тільки в середині XX століття була знайдена альтернатива їй - так званий **людиноцентризм** в оподаткуванні.

Людиноцентристська практика оподаткування стала класичним постмодерном у даній сфері суспільних відносин і насамперед виявилася в соціалізації, гуманізації цілей і методів оподаткування. Вона стала закономірним наслідком появи нового покоління конституцій

держав світу - соціально-інструментальних демократичних моделей сучасних конституцій. Цей історичний поворот в оподатковуванні вперше знайшов своє конституційне закріплення в 1946 році у Франції. Зокрема, у пункті 10 Преамбули Конституції Французької Республіки цього року стверджується: **"Нація забезпечує** (виділено мною - Г.Р.) **особистості й родині необхідні умови для їхнього розвитку"**. А в наступному пункті 11 цей підхід знайшов свій подальший розвиток: **"Вона гарантує всім ...охорону здоров'я, матеріальне забезпечення, відпочинок і дозвілля. Усяка людська істота, що за віком, фізичному або розумовому стану, економічним становищем неспроможна працювати, має право одержувати від суспільства засоби, необхідні для свого існування"** [4, с.431] (виділено мною - Г.Р.). У статті 1 нині діючої Конституції п'ятої Французької Республіки від 4 жовтня 1958 року ці положення синтезовані в принципово важливу й надзвичайно ємну формулу **соціальної держави** [4, с.411].

Такі ж або близькі до них вимоги були зафіксовані в більшості конституцій держав Європи й Америки, прийнятих у другій половині ХХ століття. Однією з останніх у цьому ряді за часом прийняття є Конституція Фінляндії від 11 червня 1999 р. Зокрема, в § 88 "Різні вимоги до держави" Основного Закону Фінляндії відзначається: "Кожний, незалежно від державного бюджету, має право на одержання від держави законних засобів, необхідних для нього або для неї" [4, с.390].

Такий же принциповий підхід підтриманий і нині діючою Конституцією України. Наприклад, стаття 48 Конституції України стверджує: "Кожний має право на достатній життєвий рівень для себе й своєї родини, що включає достатнє харчування, одяг, житло" [1, с.27]. Хто ж повинен виробляти ці суспільні блага? На дане питання неможливо знайти задовільну відповідь з теоретико-методологічних позицій людиноцентризму в оподаткуванні.

Інакше кажучи, на противагу етатистській доктрині оподаткування людиноцентристська стала іншою крайністю – протиставленням приватних, індивідуальних інтересів індивідів їх публічним інтересам, певною підміною публічних начал по суті приватними началами. Відповідно до людиноцентристської доктрини оподаткування податкові надходження бюджетів держав, що призначалися раніше винятково для задоволення потреб саме держави, залишаючись де-юре ще у власності держави, фактично трансформувалися в надбання громадянського суспільства, у все більшій мірі стали набувати риси інструмен-

та цього суспільства для задоволення його публічних потреб.

Ретельний науковий аналіз етатистської і людиноцентристської парадигм оподаткування виявляє, що за зовнішньою їхньою протилежністю приховується ряд загальних субстанціональних рис. Це, насамперед, повний відрив і протиставлення в обох випадках приватного і публічного начал в оподаткуванні - у першому випадку домінуючим й системоутворюючим проголошується публічне начало, у другому, навпаки, приватне. По-друге, обом доктринам властиве методологічно помилкове, теоретично неспроможне й практично шкідливе відторгнення публічного інтересу від індивіда, винесення цього інтересу за межі індивідуального інтересу й протиставлення його останньому. По-третє, і етатистська, і людиноцентристська доктрини оподаткування однаково, тільки із протилежних висхідних позицій, визначають державу як джерело публічного інтересу, приписуючи їй тим самим не іманентні якості. Тобто, в основному протилежності збігаються, підтверджуючи тим самим свою неістинність.

Як спроба перебороти ці проблеми на рубежі другого й третього тисячоріч у конституційній податковій доктрині держав світу матеріалізувалася й одержала динамічне поширення **егалітарна податкова політика**, відповідно до якої в основу ставиться індивід з його публічними й приватними інтересами. Зокрема, у пояснювальній записці до Конституції Перу 1993 року її розроблювачами підкреслюється, що держава бере на себе турботу тільки про основні потреби соціальних співтовариств, а загалом індивід сам турбується про себе й про свою родину [11, Р.18]. Параграф 110 Конституції Норвезького Королівства в редакції Закону від 5 травня 1980 року стверджує: "В обов'язок державних органів ставиться створення умов для того, щоб кожний здатний до праці чоловік міг забезпечувати собі утримання своєю працею" [3, с.671].

Ще послідовніше й чіткіше сформульовані ці цілі в Союзній Конституції Швейцарської Конфедерації від 18 квітня 1999 року. Так, у статті 6 "Індивідуальна й суспільна відповідальність" частини першої "Загальні положення" даної Конституції вимагається: "Кожна особа відповідальна за себе саму й сприяє в міру своїх сил вирішенню завдань у державі й суспільстві" [4, с.538]. Стаття 12 "Право на допомогу у випадках тяжкого становища" частини другої "Основні права, громадянські права й соціальні цілі" Конституції Швейцарії визначає: тільки "Той, хто потрапляє в тяжке становище й не в змозі піклу-

ватися про себе, має право на допомогу й обслуговування й на засоби, необхідні для гідного людського існування" [4, с.539]. А стаття 41 односторонньої глави 3 "Соціальні цілі" частини другої Конституції Швейцарії вимагає: "Союз і кантони на додаток до особистої відповідальності й приватної ініціативи виступають за те, щоб: ...d) працевдатні могли покривати свої видатки на життя завдяки праці на розмірних умовах...4. Із соціальних цілей не можуть виводитися ніякі безпосередні претензії на державні послуги" [4, с.543].

Податки з позицій цього підходу необхідні для задоволення публічних інтересів індивідів, їхніх окремих співтовариств і відповідного соціуму в цілому. Державі ж, природно, в цій науковій і практичній доктрині відводиться роль офіційного виразника й представника цих інтересів. Отже, відповідно до егалітаризму податкове право за своєю природою й для індивіда-платника податків, і для держави однаковою мірою повинне бути й правом, і обов'язком. З позицій його егалітарної концепції завдяки принципу симетрії сутність податкового права полягає в нормуванні й органічному сполученні двох невід'ємних сторін, атрибутів єдиного начала - природних потреб індивіда, їх індивідуальної для кожного й загальної для всіх частин.

Звідси очевидно, що будь-яке надмірне, неприродне, штучне домінування однієї групи потреб індивіда над іншою групою його потреб обертається деформацією властиво цих потреб, порушенням принципу їхньої природної симетрії, що неминує трагічно обертається для самого індивіда, а нерідко призводить до необоротних деформацій і навіть загибелі відповідного соціуму в цілому. Також методологічно помилковим, неспроможним теоретично й надзвичайно небезпечним практично було б прагнення штучно, механічно зрівнювати приватні й публічні потреби індивіда за допомогою податкового права, тому що це також може обернутися порушенням природної симетрії цих потреб. Адже індивід з його потребами - явище конкретно-історичне й на різних етапах його еволюції в ньому природно домінують то одні, то інші групи потреб, не порушуючи при цьому їхньої симетричної природи.

Головними завданнями егалітарної концепції податкового права з її системоутворюючим принципом симетрії, на нашу думку, повинні стати: з'ясування реального співвідношення цих двох груп потреб індивідів у соціально неоднорідному суспільстві; охоплення їхньої динаміки й тенденцій розвитку; вироблення на цій підставі

адекватних позитивних начал, принципів і норм податкового права як інструмента відповідного соціуму для балансування їх приватної й публічної сторін прогресу. Центральною нам уявляється тут проблема пошуку й знаходження оптимального співвідношення приватних потреб індивіда і його публічних потреб, їх відносної питомої ваги й механізму взаємодії. Тобто, з позицій егалітарної концепції податкового права воно є легітимним установленням, за допомогою якого правомірно розподіляється приватна власність індивіда на відповідні частини для задоволення його ж, індивіда, приватних і публічних потреб.

Таке трактування податкового права, на нашу думку, найбільш адекватно відповідає дійсній природі податку. Воно дозволяє зняти явні й приховані антагонізми, що нагромадилися століттями в теорії й практиці оподаткування. Егалітарна інструментально-потребова концепція податкового права з її принципом симетрії на чолі дозволяє повернути його обличчям в найбільш затребованому сучасністю антропологічному напрямку юриспруденції й відкрити тим самим для податкової теорії й практики, платників податків і публічних інститутів нові історичні перспективи.

На підставі знання істинної природи податку й податкового права, реалізації теорії й практики податково-правового егалітаризму стає можливим **державне податкове право** (етаїзм, або, інакше кажучи, податково-правовий фундаменталізм) і **антидержавне податкове право** (персоноцентризм, або податково-правовий романтизм) **трансформувати в податкове право платника податків, публічного суб'єкта й соціуму в цілому одночасно.**

Висновки. Вищевикладені факти з минулої та нинішньої податково-правової дійсності і її теоретичного, наукового осмислення, що втілювалося в трьох основних теоретичних моделях податкового права, дозволяє нам зробити деякі узагальнення, оцінки й висновки.

1. У різні суспільно-історичні епохи податково-правова дійсність не залишалася незмінною, а еволюціонувала разом з тими або іншими суспільствами. Отже, різні якісні стани її й втілювалися в таких же різних наукових теоріях і доктринах. Звідси піддавати перегляду одну наукову теорію податкового права, наприклад, етатистську, на підставі чужорідної їй, наприклад, людиноцентристської податкової практики, протиставляти одну одній якісно відмінні між собою етатистську, персоноцентристську наукові теорії

податкового права методологічно помилково, а теоретично й особливо практично шкідливо.

2. Етатистська, персоноцентриська та егалітарна наукові парадигми податкового права адекватно відбивають юридичні начала оподаткування відповідної податково-правової дійсності, а саме: перша абсолютизує державне начало в оподаткуванні, друга - персоноцентризм в оподаткуванні на протигагу публічному началу, третя виходить із симетрії публічних і приватних потреб індивіда -платника податку.

3. До наукових податково-правових доктрин застосовний загальнонауковий методологічний принцип відповідності. Зокрема, він дозволяє вибудувати всі ці наукові теорії в єдиний логічний ряд, правильно підійти до аналізу тієї або іншої податково-правової дійсності, обрати відповідний методологічний інструментарій її пізнання й вирішити безліч інших наукових завдань.

4. Застосовність загальнонаукового методологічного принципу відповідності до податково-правової теорії дозволяє зробити ще один важливий висновок - про доцільність і можливість віднесення науки податкового права до справжньої науки й, відповідно, застосування до її змістовної частини й методологічного інструментарію адекватних вимог.

Список літератури

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами станом на 1 січня 2006 року. – К.: Юридична думка, 2006.

2. Ивлиева М. Налоговое право и современное правопонимание / Публичные финансы и налоговое право: ежегодник. Вып. 1. Современные проблемы финансового и налогового права стран Центральной и Восточной Европы / Под ред. М.В.Карасевой (Сенцовой) – Воронеж: Издательство Воронежского университета, 2010.

3. Конституции государств Европы: В 3-х т. Т.2 / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. – М.: Изд-во НОРМА, 2001.

4. Конституции государств Европы: В 3-х т. Т.3 / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. – М.: Изд-во НОРМА, 2001.

5. Кузнецов И.Ф. Принцип соответствия в современной физике и его философское значение. – М., 1948.

6. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / В кн.: Лакатос И. Избранные произведения по философии и методологии науки /Пер. с англ. И.Н.Веселовского, А.Л. Никифорова, В.Н.Поруса. – М.: Академический Проект, 2008.

7. Новая философская энциклопедия. Том третий. – Москва: Мысль, 2010.

8. Овчинников Н.Ф. Методологические принципы в истории научной мысли. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: Эдиториал УРСС, 2003.

9. Пепеляев С.Г. Гражданин как субъект финансово-правовых отношений. Автореф. дис... канд. юрид. наук. – М., 1991.

10. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М., 1986.

11. Constitution Política de Peru. – Lima, 1993.

Стаття надійшла до редколегії 22 червня 2010 року.

Рекомендована до опублікування у «Віснику» науковим редактором П.С. Пацурківським.

R.O. Gavrylyuk

General-scientific methodological principle of correspondence and the science of Tax Law

Summary

In different social-historical epochs the tax-legal reality did not remain unchanged, it evolved with either societies. Thus, the different qualitative states of it were implemented in different scientific theories and doctrines. Hence, to subject to revision only scientific theory of Tax Law, for example, etatistic one on the basis of an alien to it, human-centric tax practice, contrasting to each other qualitatively different etatistic and person-centric scientific theories of Tax Law is methodologically incorrect, and theoretically, and especially, practically, it is dangerous. Etatistic, person-centric and egalitarian scientific paradigms of Tax Law reflect adequately judicial principles of taxation of a respective tax-legal reality, i.e.; the first absolute state principle in taxation, the second – person-centrism in taxation in contrast to public principle, the third arises from a symmetry of public and private needs of an individuum – a taxpayer. General-scientific methodological principle of correspondence is applied to scientific tax-legal doctrines, It allows to arrange all these scientific theories in the only one logical set and to find a correct approach to the analysis of either tax-legal reality, to choose a corresponding methodological instrumentarium of its recognition and to solve a number of another

scientific problems. The applicability of a general-scientific methodological principle of correspondence to the tax-legal theory allows to make one important conclusion more – of substantiation and possibility to attribute the science of Tax Law to a real science and, respectively, of the application of adequate requirements to its content part and methodological instrumentarium.

Р.А. Гаврилюк

Общенаучный методологический принцип соответствия и наука налогового права

Аннотация

В различные общественно-исторические эпохи налогово-правовая действительность не оставалась неизменной, а эволюционировала вместе с соответствующим социумом. То есть, различные качественные состояния её воплощались в таких же различных научных теориях и доктринах. Следовательно, подвергать пересмотру одну научную теорию налогового права, например, этатистскую, на основании чуждой её, например, человекоцентристской налоговой практики, противопоставлять одну другой качественно различающиеся между собой этатистскую и персоноцентристскую научные теории налогового права методологически ошибочно, а теоретически и особенно практически вредно. Этатистская, персоноцентристская и эгалитарная научные парадигмы налогового права адекватно отражают юридические начала налогообложения соответственной налогово-правовой действительности, а именно: первая абсолютизирует государственное начало в налогообложении, вторая - персоноцентризм в налогообложении вопреки публичному началу, а третья исходит из симметрии публичных и частных потребностей индивида-налогоплательщика. К научным налогово-правовым доктринам применим общенаучный методологический принцип соответствия. В частности, он позволяет выстроить все эти научные теории в единый логический ряд, правильно подойти к анализу той или иной налогово-правовой действительности, избрать соответственный методологический инструментарий её познания и решить множество других научных задач. Применимость общенаучного методологического принципа соответствия к налогово-правовой теории позволяет сделать еще один важный научный вывод - о целесообразности и возможности причисления науки налогового права к истинной науке и, соответственно, применение к её содержательной части и методологическому инструментарию адекватных требований.